

UCHWAŁA

18 października 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Jacek Grela (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Kamil Zaradkiewicz

SSN Ewa Stefańska

na posiedzeniu niejawnym 18 października 2023 r. w Warszawie

w sprawie egzekucyjnej z wniosku wierzyciela K. K.

przeciwko dłużnikowi R. B.

prowadzonej przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w O. N. G.

w przedmiocie zażalenia M. M.

na postanowienie Sądu Rejonowego w Olkuszu z 14 stycznia 2022 r., I Cz 41/21

na skutek przedstawienia przez Sąd Rejonowy w Olkuszu

postanowieniem z 18 listopada 2022 r., I Cz 29/22,

zagadnienia prawnego:

„Czy osoba, której powołanie na stanowisko komornika sądowego wygasło z mocy prawa ze względu na rezygnację z pełnienia obowiązków komornika na podstawie art. 15a ust. 1a punkt 1 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (tj. Dz.U. z 2017 r., poz. 1277, ze zm., obecnie art. 20 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych, Dz.U. z 2018, poz. 881, ze zm.), a która pełniąc obowiązki komornika sądowego wydała postanowienie o ustaleniu kosztów postępowania egzekucyjnego, uchylone przez sąd w trybie nadzoru nad egzekucją na podstawie art. 759 § 2 k.p.c., jest osobą uprawnioną w myśl art. 770 § 5 k.p.c. do wniesienia zażalenia na to postanowienie sądu jako „inna osoba, której to postanowienie dotyczy”?”.

podjął uchwałę:

Osoba, której powołanie na stanowisko komornika sądowego wygasło z mocy prawa ze względu na rezygnację z pełnienia obowiązków komornika, a która pełniąc te obowiązki wydała

postanowienie o ustaleniu kosztów postępowania egzekucyjnego uchylone przez sąd w trybie nadzoru nad egzekucją na podstawie art. 759 § 2 k.p.c., jest osobą uprawnioną w myśl art. 770 § 5 k.p.c. do wniesienia zażalenia na to postanowienie sądu jako „inna osoba, której to postanowienie dotyczy”.

[SOP]

S.J.]

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Olsztynie postanowieniem z 18 listopada 2022 r. przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne, które wystąpiło w sprawie egzekucyjnej z wniosku wierzyciela K. K. przeciwko dłużnikowi R. B..

25 czerwca 2020 r., Sąd Rejonowy w Olsztynie wydał z urzędu postanowienie w przedmiocie nadzoru sądu nad komornikiem sądowym w trybie art. 759 § 2 k.p.c., mocą którego uchylił pięć prawomocnych postanowień Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Olsztynie M. M. z 25 lipca 2018 r., w zakresie obejmującym ustalenie kosztów postępowania egzekucyjnego i nakazał ponowne ich ustalenie.

Postanowieniami z 27 października 2020 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Olsztynie N. G. ponownie ustaliła koszty postępowania egzekucyjnego i doręczyła postanowienia także M. M. wraz z odpisem postanowienia Sądu Rejonowego w Olsztynie z 25 czerwca 2020 r.

17 maja 2021 r. M. M. wniosła do Sądu Rejonowego w Olsztynie zażalenie na postanowienie Sądu Rejonowego w Olsztynie z 25 czerwca 2020 r.

Postanowieniem z 14 stycznia 2022 r. Sąd Rejonowy w Olsztynie odrzucił zażalenie M. M..

2 marca 2022 r. M. M. wniosła zażalenie na postanowienie Sądu Rejonowego w Olsztynie z 14 stycznia 2022 r.

Podczas rozpoznawania zażalenia Sąd *ad quem* powziął wątpliwość wyrażoną w zagadnieniu prawnym przedstawionym do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 770 § 2 k.p.c. koszty postępowania egzekucyjnego ustala postanowieniem komornik wraz z ukończeniem postępowania egzekucyjnego, jeżeli przeprowadzenie egzekucji należy do niego. Z kolei w myśl § 5 tego artykułu na postanowienie sądu zażalenie przysługuje stronom, komornikowi oraz innej osobie, której to postanowienie dotyczy. Podkreślenia wymaga, że art. 770 k.p.c. został zmieniony przez art. 49 pkt 3 ustawy z dnia 28 lutego 2018 r. o kosztach komorniczych (Dz.U. z 2018 r., poz. 770) z dniem 1 stycznia 2019 r. Do tej daty, art. 770 zd. 3 k.p.c. stanowił, że na postanowienie sądu zażalenie przysługuje stronom oraz komornikowi.

Niewątpliwie były komornik nie jest komornikiem będącym aktualnie organem egzekucyjnym (nie jest już piastunem organu) i nie posiada legitymacji do zaskarżenia postanowienia jako komornik w rozumieniu art. 770 § 5 k.p.c. Pozostała zatem do rozważenia kwestia, czy były komornik może być uznany za inną osobę, której dotyczy postanowienie ustalające koszty postępowania egzekucyjnego. W konsekwencji aktualne staje się pytanie czy służy mu wówczas możliwość wniesienia zażalenia na postanowienie sądu, w którym rozstrzygnięto o zasadności i wysokości ustalonych uprzednio przez niego kosztów egzekucyjnych, w postanowieniu wydanym na podstawie art. 770 § 1 k.p.c.

Postawione pytanie ma nie tylko znaczenie prawne, ale przede wszystkim faktyczne. Nie ulega bowiem wątpliwości, że postanowienie sądu może zweryfikować ustalone przez komornika koszty w różnym zakresie. Sąd może np. dokonać ich obniżenia lub też na skutek skargi na czynności komornika dokonać prawidłowego wyliczenia (wskutek np. ujawnienia błędu rachunkowego w wyliczeniu pobranej opłaty, ujawnienia zastosowania błędnej stawki procentowej do wyliczenia opłaty).

W nauce prawa, w poprzednim stanie prawnym, zauważono, że niewątpliwie osoba, która pełniła funkcję komornika (zastępcy komornika), lub jej spadkobiercy

są zainteresowani prawidłowym ustaleniem wysokości opłaty (jak również nieuwzględnieniem wniosku o jej obniżenie), jednak norma zawarta w art. 770 k.p.c. zawiera regulację szczególną i jako taka, nie może podlegać wykładni rozszerzającej. Skoro w art. 770 k.p.c. legitymację do wniesienia zażalenia przyznano komornikom odrębnie, to nie można uznać, że mają ją także byli komornicy, byli zastępcy komorników czy ich spadkobiercy. Artykuł ten wiąże bowiem legitymację do wniesienia zażalenia ze statusem podmiotowym osoby, nie zaś wyłącznie z jej zainteresowaniem treścią rozstrzygnięcia. W toku postępowania skargowego przed sądem rejonowym interesy byłego komornika (zastępcy komornika) lub jego spadkobierców winien reprezentować komornik (zastępca komornika) aktualnie piastujący to stanowisko. W analizie tej zaproponowano także rozwiązanie dotyczące rozliczeń, przyjmując, że do zwrotu różnicy opłaty zobligowany jest były komornik, który opłatę pobrał (zob. J. Misztal-Konecka, *Opłaty egzekucyjne należne zastępcy komornika, odwołanemu komornikowi, komornikowi, którego powołanie na stanowisko wygasło z mocy prawa, lub spadkobiercom zmarłego komornika*, PPE 2016, Nr 2).

W judykaturze z kolei, również w poprzednim stanie prawnym wskazano, że byłemu zastępcy komornika sądowego, który wyegzekwował sumę podlegającą egzekucji lub jej część, nie przysługuje zażalenie na postanowienie sądu rozstrzygające skargę na czynności w przedmiocie kosztów postępowania egzekucyjnego (zob. uchwałę SN z 25 maja 2011 r., III CZP 2/11, OSNC 2012, nr 1, poz. 7).

W uzasadnieniu powyższej uchwały podkreślono m.in., że Sąd Okręgowy (zadający pytanie w tamtej sprawie) zasadnie zwrócił uwagę, iż były zastępca komornika, który wyegzekwował przynajmniej część sumy podlegającej egzekucji i z tego względu jest uprawniony do pobrania opłaty egzekucyjnej, jest zainteresowany prawidłowym ustaleniem jej wysokości. Można zatem bronić poglądu, że w razie późniejszego ustalenia kosztów postępowania egzekucyjnego przez komornika lub kolejnego zastępcę komornika ma on interes prawny w jego zaskarżeniu i jest legitymowany do wniesienia skargi na taką czynność komornika na podstawie art. 767 § 2 k.p.c. Ocena ta nie wpływa jednak na sposób rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy.

Jednocześnie Sąd Najwyższy wskazał, że w art. 770 k.p.c. ustawodawca odwołał się do pojęcia komornika w znaczeniu organu egzekucyjnego uprawnionego do prowadzenia czynności egzekucyjnych, zatem zażalenie na podstawie tego przepisu może wnieść także zastępca komornika, jeżeli w chwili wydania postanowienia przez sąd należy do niego prowadzenie czynności egzekucyjnych w imieniu zastępowanego komornika. Z tych samych uprawnień nie może natomiast korzystać były zastępca komornika, który ten status utracił i organem egzekucyjnym już nie jest.

Z dotychczasowej analizy opartej zarówno na wypowiedziach judykatury, jak i nauki prawa, wynika kilka istotnych wniosków.

Po pierwsze, wskazana w ówczesnym art. 770 k.p.c. instytucja komornika nie obejmuje swoim zakresem byłych komorników. Po drugie, byłemu komornikowi zatem, nie przysługuje legitymacja do złożenia zażalenia na postanowienie sądu, wydanego wskutek wniesionej uprzednio skargi na czynności komornika. Po trzecie, w razie późniejszego ustalenia kosztów postępowania egzekucyjnego przez komornika lub kolejnego zastępcę komornika, były komornik (jego zastępca) ma interes prawny w zaskarżeniu postanowienia obejmującego te koszty i jest legitymowany do wniesienia skargi na taką czynność komornika na podstawie art. 767 § 2 k.p.c.

Mając na względzie powyższe wypowiedzi na tle dawnego art. 770 k.p.c., nie powinno budzić zastrzeżeń, że aktualna treść art. 770 § 5 k.p.c., który obok stron i komornika wymienia „inną osobę, której to postanowienie dotyczy”, a *prima vista* uzdrowiła dotychczasową sytuację. Usunięto bowiem płaszczyznę dyskusji na temat statusu komornika, a jednocześnie uwzględniono interes prawny byłego komornika. Konkluzja taka pozostaje również w zgodzie z wynikami wykładni systemowej. Po pierwsze, w postępowaniu egzekucyjnym funkcjonuje zasada, że zażalenie na postanowienie sądu przysługuje w wypadkach wskazanych w ustawie (art. 767⁴ § 1 k.p.c.). W art. 770 § 5 k.p.c. wprost wskazano, że zażalenie na postanowienie sądu przysługuje m.in. innej osobie, której to postanowienie dotyczy. Po drugie zaś, w cytowanym już art. 767 § 2 k.p.c., ustawodawca posłużył się pojęciem „innej osoby, której prawa zostały przez czynności lub zaniechanie

komornika naruszone bądź zagrożone”, a które posłużyło Sądowi Najwyższemu do wyrażenia poglądu na temat interesu prawnego byłego komornika w zaskarżeniu postanowienia aktualnego komornika ustalającego koszty postępowania egzekucyjnego, w drodze skargi na taką czynność. Nie powinno być sporne, że skoro w ówczesnym stanie prawnym przyznano komornikowi legitymację do wniesienia skargi na czynności komornika jako „innej osobie, której prawa zostały przez czynności lub zaniechanie komornika naruszone bądź zagrożone”, to tym bardziej jest on legitymowany do wniesienia zażalenia na postanowienie sądu jako „inna osoba, której to postanowienie dotyczy”. Podkreślić trzeba, że do wniesienia skargi na czynności (zaniechania) komornika legitymowany jest każdy, kto został dotknięty czynnościami lub zaniechaniami komornika. Skargę może zatem wnieść każdy, także osoba trzecia, jeżeli wykaże, że ma w tym interes prawny (zob. uchwałę SN z 28 lutego 1992 r., III CZP 5/92, OSNC 1992, nr 9, poz. 157). Tymczasem na gruncie art. 770 § 5 k.p.c. przyjąć należy, że osobą, której postanowienie „dotyczy”, jest tylko taka osoba niebędąca stroną, ani komornikiem, do której odnosi się wprost ta decyzja procesowa, a więc wpływa na jej sferę prawną. Przy tak ukształtowanej przez ustawodawcę treści rzeczzonego artykułu, wystarczy sam związek przyczynowy, pomiędzy rozstrzygnięciem zawartym w postanowieniu sądu a sytuacją prawną danej osoby. Od razu należy podkreślić, że w tym wypadku nie ma znaczenia był status komornika, gdyż założeniem prowadzonej analizy jest jego wygaśnięcie. Były komornik jest osobą trzecią w porównaniu do stron postępowania i aktualnego komornika. Jednakże wydane przez sąd postanowienie (w zależności od zakresu rozstrzygnięcia) może mieć wpływ na jego sytuację prawną (majątkową). Zatem stosując terminologię normatywną, postanowienie to dotyczy go. W praktyce pozostanie jedynie zbadanie dopuszczalności tego środka zaskarżenia, ale nie z punktu widzenia abstrakcyjnej możliwości jego wniesienia, ale z uwagi na istnienie stanu pokrzywdzenia konkretnym orzeczeniem (*gravamen*) – por. m.in. uchwałę składu siedmiu sędziów SN z 15 maja 2014 r., III CZP 88/13, OSNC 2014, nr 11, poz. 108; postanowienie SN z 25 lutego 2015 r., V CSK 450/14; wyrok SN z 2 lipca 2015 r., V CSK 421/14). Brak interesu prawnego w zaskarżeniu powoduje odrzucenie zażalenia jako niedopuszczalnego (por. postanowienie SN z 16 kwietnia 2021 r., I CSK 484/20).

Z przedstawionych względów Sąd Najwyższy podjął uchwałę, jak na wstępie (art. 390 § 1 k.p.c.).

(r.g.)